

JUDISK

K R Ö N I K A

Kommer Trump blåsa ut frihetens fackla?

Miri Regevs kulturkrig

Bajit – ett enkelt begrepp ifrågasatt

Kampen för sovjetjudarna förenade

4
2016

ÅRGÅNG 84 • DECEMBER 2016
KISLEV 5777 • PRIS 100 KR

BILDEN

Selma 1965

I Selma, Alabama, tågar rabbin Abraham Joshua Heschel (t.h.) tillsammans med Martin Luther King Jr och andra människorättsaktivister till stöd för alla medborgares lika rättigheter i USA.

Heschel beskriver känslan den dagen som en förnimmelse av de promenader han tog med chassidiska rabbiner i Europa, före kriget.

”För många av oss var marschen från Selma till Montgomery ömsom protest ömsom bön. Ben är inte läppar. Att gå är inte att knäböja. Ändå yttrade våra ben hymner. Ordlös var vår marsch en bedjan. När jag marscherade i Selma bad jag med mina fötter.”

General.
MOBILE-HOMES
Inc.

SALES

Di Goldene Medina har förlorat sin glans

"Sänd de hemlösa, stormdrivna till mig/Jag lyfter mitt ljus vid den gyllene porten."

Orden står ingraverade på sockeln till Frihetsgudinnan i New Yorks hamn. De är skrivna av poeten Emma Lazarus.

Miljontals är de flyktingar och migranter som lämnat fattigdom, pogromer och förtryck bakom sig för att skapa ett nytt liv, ett fritt liv, i det gyllene landet, som Amerika kallades i de östeuropeiska shtetlekh.

Så snabbt det förlorade sin glans!

Timmar efter att Donald Trump utsetts till USA:s 45:e president trakasserades amerikansk-judiska journalister med skrämmande antisemitisk hatpropaganda. Skribenter fick Photoshopade bilder på sig själva inklippta som döda kroppar från Förintelsen. Särskild spridning fick en svartvit film från Andra världskriget med en kvinna som i extas skriker "Farväl judar", medan hon ser sina judiska grannar föras bort. Rapporter om hakkors klottrade på byggnader, synagogor och skolor har blivit vardag.

För ett par veckor sedan "heilade" man Trump på en konferens organiserad av Alt right-rörelsen, som den alternativa högern i USA kalls.

Man ifrågasatte också om judar verkligen är människor. Då gick Holocaust Memorial Museum i Washington, D.C., ut med en varning om att "Förintelsen inte började med mord, utan med ord", och uppmanade folk att konfrontera all hatfull retorik.

Well, alt rightarna må andas morgonluft med Trump, men rörelsen är marginell och dess rasism är enkel att avfärda. Värre är att Steve Bannon, som till nyligen var chef

för Alt right-rörelsens medieplattform *Breitbart News*, är Trumps chefsstrateg i Vita Huset. Steve Bannons typ av rasism är mycket effektivare. Delvis för att hans subtila attacker mot "politisk korrekthet" inte stör så många, delvis för att han försäkrar människor om att de kan ha rassistiska åsikter utan att vara rasister.

Det är svårare att komma åt Steve Bannons rasism.

Men hotet mot de amerikanska judarna kommer inte bara från Alt right. Risken är överhängande att den mest extrema anti-israeliska rörelsen också kommer få ett ökat inflytande med Trump. Fast på andra sidan – bland dem som demonstrerar mot honom.

Vi vet inte mycket om Donald Trump som president, men som presidentkandidat har han gång på gång visat att han är opålitlig. Han ljugar om fakta, attackerar olikfärdigt på grovsta sätt och drar sig inte för att kränka kvinnor, svartmåla utsatta grupper som muslimer och hbtq-personer eller för att fiska röster i de av fördomar "grumligaste vatten".

I decennier har USA axlat den fria världens ledarroll och har visat hur man ska bete sig mot minoriteter. **Med Trump och Bennet i Vita huset kan vi inte förvänta oss särskilda sändebud mot antisemitism på besök i Malmö eller Stockholm. Ansvarvilar istället tungt på vår egen regering och på EU, bara högerextremisterna inte vinner mark även där.**

Läs **PETRA GLIMÅKER SOCOLOVSKYS** rapport från Washington om hur amerikansk-judiska politiker reagerar på Trumps valseger. I Warszawa reflekterar **KONSTANTY GEBERT** över det amerikanska valresultatet och hur det kan påverka Europa, och i Sverige oroar sig **WILLY SILBERSTEIN** för att våra högerextrema grupper nu vinner ökad kraft.

Så, vad är chanukka-ljuset i mörkret?

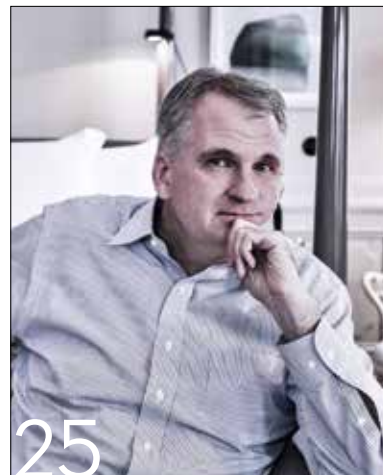
Att det finns frågor som förenar. Ett exempel på det var kampen för de sovjetiska judarna som förenade människor i alla läger. Mänskliga rättigheter var samma sak som judiska rättigheter. I år är det 30 år sedan dissidenten Natan Sharan-sky släpptes fri. **ARNE LAPIDUS** har träffat honom.

Anneli Rådestad

INNEHÅLL

Nr 4 • 2016

Omslaget:

Eli Valley
Eli är illustratör.
Hans verk har
publicerats i The
Guardian & The
New Republic.

10 ORO EFTER TRUMP reportage
av Petra Glimåker Socolovsky.

12 DET OTÄNKBARA, VERKLIGT
Konstanty Gebert tecknar en
mörk bild efter valet i USA.

20 SÅNGEN ÄR mitt primalskrik
Suzanne Gottfarb möter Hans
Caldaras.

25 RÄTT LÄRDOMAR av Förintell-
sen. Paulina Neuding intervjuar
historikern Timothy Snyder.

31 MIRI REGEVS KULTURKRIG. Ett
reportage av Ruth Margalit.

44 GÖR INTE TEMPELBERGET
till ett slagträd. Krönika av Sara
Yarden.

49 SOVJETJUDARNA FÖRENADE
Petra Glimåker Socolovsky har
träffat aktivisten Joan Dodek.

60 DEBATT: BÄST före datum
gäller även krönikörer. Inlägg av
Josef Milerad.

62 ÅRSKRÖNIKAN FRÅN ISRAEL
av Arne Lapidus.

66 SINGERS OKÄNDA SYSTER
Beila Engelhardt Titelman läser
Esther Kreitman.

72 GEFILTE MANIFESTO. Eva Fried
recenserar en kokbok som längtar
bort från snabbmaten.

74 FYRA FRÅGOR till Sarah Beg
om JEWESS.

Judisk Krönika

UTGES AV
Stiftelsen Judisk Krönika

**CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE**
Anneli Rådestad
anneli@judiskkrönika.se
tel: 08-660 70 62

GRAFISK FORM
Karl Gabor & Anneli Rådestad

REDAKTIONSRÅD
Anders Carlberg, Eva Ekselius,
Mikael Feldbaum, Christina
Gamstorp, Noa Hermele,
Annika Hermele, Ricki
Neuman, Lizzie Oved Scheja

ANNONSAVDDELNING
Thomas Wolff
tel: 031-28 50 95
mobil: 0708-580451
annons@judiskkrönika.se

**EKONOMI, ADMINISTRATION
OCH PRENUMERATION**
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72, ons, fred.
administration@judiskkrönika.se
prenumerationspris 395 kr/år
studerande 250 kr; utlandet 495 kr
lösnummerpris 100 kr
bankgiro 220-0244

ADRESS
Box 5053, 102 42 Stockholm
Hemsida:
www.judiskkrönika.se

Utkommer med 4 nr per år.
Nästa nummer: 27 mars 2017
Manusstopp: 6 feb 2017

Tryckt hos Grafiska Punkten
Producerad av Gabor & Co
issn 0345-5580

Prenumeration ingår i medlemsavgiften
till Judiska Församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
Förbehåll mot elektronisk publicering
måste meddelas av artikelförfattaren.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

KAREN ENGEL
är amerikansk
journalist. Detta
läsår är hon
student på Paideia.

**BEILA ENGEL-
HARDT TITEL-
MAN** är litteratur-
forskare med fokus
på jiddischförfattare.

**KONSTANTY
GEBERT** är
journalist. Han är
grundare av den
polsk-judiska
tidskriften *Midrasz*.

**PETRA GLIM-
ÅKER SOCO-
LOVSKY**
är frilansjournalist
i Washington.

**SUZANNE
GOTTFARB**
är journalist och
författare i
Stockholm.

ARNE LAPIDUS
är frilansjournalist
i Tel Aviv.

**PAULINA
NEUDING** är
jurist och journalist
och f.d. chefredak-
tör för samhällsma-
gasinet NEO.

SARA YARDEN
är hemmamamma
boende på
gränsen mellan
östra och västra
Jerusalem.

**SALOMON
SCHULMAN**
är läkare och
skribent i Lund.

**WILLY SILBER-
STEIN** är
journalist och f.d.
ordförande i
SKMA.

JUDISK KRÖNIKA TACKAR FÖR DET STÖD SOM TIDNINGEN HAR FÅTT UNDER 2016:

The Barbro Osher Pro Suecia Foundation • Kulturrådet • Judiska Centralrådet
Familjen Robert Weils stiftelse • Annonssörer • Privata givare

EN UPPSKATTAD PRESENT.

Ge bort Judisk Krönika i chanukkapresent eller julklapp!
Beställ en årsprenumeration på judiskkrönika.se eller genom
att fylla i talongen nedan.
Swisha prenumerationsavgiften till 1236333827 eller
sätt in beloppet på bankgiro: 220-0244.

GÖR SÅ HÄR: Klipp ut och sänd nedanstående talong till Judisk Krönika.

JA TACK, jag vill beställa en gåvoprenumeration på Judisk Krönika ett år (4 nr) för 395 kr (495 kr till utlandet)
GÅVOADRESS:

NAMN _____

ADRESS _____ POSTADRESS _____

JUDISK KRÖNIKA, BOX 5053, 102 42 STOCKHOLM TEL 08-660 38 72.